

folk/ed. Derg, 2020; 26(1): 87-113
DOI: 10.22559/folklor.1132

Kırım Karay Türkleri Arasında Köroğlu Destanının İzleri

Epic of Koroghlu Traces Between Crimean Karay Turks

Fatih Şayhan*

Öz

Türk destancılık geleneğinin en önemli anlatmalarından olan Köroğlu Destanı, Türkistan'dan Balkanlar'a kadar Türk kültür coğrafyasının hemen hemen tamamında yer edinmiştir. Bunda şüphesiz ki, Türk insanının tarihsel süreç içerisinde birbirinden farklı ve çok uzak coğrafyalarda yaşamış olsa da en önemli tarihsel varlık alanı olan dilinin birleştirici ve eriştirici yönünün payı büyüktür. Bu bakımdan Türk dünyası coğrafyası içerisinde aktarım ve yayılma bakımından en çok kültürel çeşitliliğe uğrayan anlatıların başında Köroğlu Destanı gelir. Köroğlu Destanı, Kırım Karay Türkleri arasında da kendisine yer edinmiş; Kırım Karay Türklerinin “mecuma” adını verdiği İbrani harfli matbu basımlı bir mecmuada Köroğlu'na ait halk şiirlerinin bulunduğu tarafımızdan gözlemlenmiştir. Museviliğin Karaizm mezhebine mensup olan Karay Türkleri, sözlü gelenek içerisinde yaşattıkları halk edebiyatı yaratmalarını yazının gücü ile birleştirmiş ve “mecuma” adını verdikleri mecmualara aktarmışlardır. Bu çalışma ile birlikte Kırım'ın Kezlev şehrinde S, Şapşal tarafından kurulan Karay kütüphanesinden alınan matbu bir mecmuada geçen “Kör Oğlu” başlıklı 20 şiir İbrani harflerinden Latin harflerine aktarılarak Türkoloji sahasına kazandırılması amaçlanmıştır.

Anahtar sözcükler: *Türk dünyası, Kırım Karay Türkleri, mecmua, Köroğlu destanı, eş metinler*

Geliş tarihi (Received): 11 Nisan 2019 - Kabul tarihi (Accepted): 13 Ekim 2019

* Dr. Öğr. Üyesi, Ardahan Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. Türk Halk Edebiyatı Anabilim Dalı. fatihshayhan@ardahan.edu.tr. ORCID ID 0000-0002-8592-3490.

Abstract

The epic of Koroghlu, one of the most important narratives of The Turkish epic tradition, has been taken place in almost all of the Turkish cultural geography from Turkistan to the Balkans. Undoubtedly that Turkish people lived in different and very distant regions in the historical process, but language is the most important assembly historical factor. In this respect, Koroghlu Epic is one of the narratives which have been subjected to the most cultural diversity in terms of transference and spread within the geography of the Turkish world. The Epic of Koroghlu has also taken a place among the Crimean Karay Turks; It has been observed in a printed journal with Hebrew letters by us that there were folk poems of Koroghlu. Karay Turks who are belonged to the Karaism sect of Judaism, has combined their creations of folk literature with the power of writing and transferred them to the magazines that they called 'mecuma'. In this study, 20 poems 'Kör Oğlu' titled in a magazine taken from Karay library founded by S, Şapşal in Crimea Kezlev city aimed to be transferring to the field of Turkology by transferring from Hebrew letters to Latin letters.

Keywords : *Turkish world, Crimean Karay, mecma, epic of Koroghlu, peer text*

Giriş

Türk anlatı geleneği, değişen/dönüşen dünyanın ruhunu okuma noktasında, çağın ruhuna uygun karakter yaratma ve yaratmış olduğu karakterlere doğal bir canlılık kazandırabilme yetisi bakımından dünya anlatı geleneğinin zirve noktasındadır. Bireyi ve ait olduğu toplumu ruhsal dönüşüm çizgisi üzerinden okumanın metne yansıyan yüzü olan bu anlatılar, zaman içerisinde gelişen sosyolojik olgular neticesinde bir değişim/dönüşüm çizgisine uğrasa da özünde Türk anlatı geleneğinin özgün karakter yaratma ve karakterlere doğal akıcılık katma gücünü ortaya koymaktadır. Bunda şüphesiz Türk kolektif ruhunun ifade gücünü, sanatın her türü ile ortaya koyma yetisinin payı büyüktür. Nitekim yaratılan her bir halk anlatması toplum tarafından zaman içerisinde çağlar ötesi bir dile kavuşturulmuş ve tüm insanlığın ortak hazinesine sunulmuştur.

Türk anlatı geleneği göz önünde bulundurulduğunda; herhangi bir halk anlatmasının bir yerden başka bir yere sözlü veya yazılı bir şekilde taşınabildiği ve bu taşınma esnasında anlatının kültürel bellekte çeşitlenme kazandığı pek çok halk anlatmasında görülmektedir. Mitolojik düzlemde ortaya çıkan anlatılar, tarihin aynalarından toplumların yaşam karşısındaki kökensel dinamikleri hakkında gerçeklikler sunar. Bu bağlamda Türk kolektif ruhu kendisini şimdide güncelleme ve anlatı kahramanlarına yeni boyut kazandırma noktasında oldukça derin bir kültürel sese sahiptir. Nitekim evreni ve yaşamı yeniden anlamlandırma sürecinde evrenin yenilenmesi ve sürdürülebilirliğine anlam katmaya yönelik sözün gücü ile birleştirilen anlatılardan bir tanesi de Köroğlu Destanı'dır. Bu bakımdan Türk dünyası içerisinde aktarım ve yayılma bakımından en çok kültürel çeşitliliğe uğrayan anlatıların başında Köroğlu Destanı gelir.¹ Nitekim Köroğlu, Türkistan'dan Balkanlar'a kadar Türk kültür coğrafyasının tamamında tespit edilebildiği gibi aynı zamanda canlılık esasına dayalı Türk kültürü ile etkileşim içinde olan diğer topluluklarda da gözlemlenmektedir. Bunda şüphesiz Türk insanının, birbirinden çok uzak coğrafyalarda yaşamış olsa da en önemli tarihsel varlık alanı

olan dilinin birleştirici ve eriřtirici özelliđi sayesinde kültürel zenginliđini yařatarak gelecek nesillere aktarma çabasının payı büyüktür.

Boratav, halk hikâyelerinde musanniften ya da hikâyeye mevzu olmuş ve hakikaten yařamıř âřıklardan kalan tek unsurun nazım kısmı olduđunu söyler. Nitekim lirik deđerini yüksek olan parçaların halk hikâyelerinin içinden ayrılıp halk türküsü olarak yayılabileceđini ve cönklerle geçebileceđini ifade ederek Korođlu'nun cenk türkülerinin de hikâyelerinden müstakil olarak, sözlü hikâye geleneđinin zayıfladıđı veya kaybolduđu yerlerde yayılmıř olduđunu ve canlılıđını koruduđunu vurgular (Boratav 2011: 75-76). Farklı cođrafyalarda yařasalar da ortak duygu ve düşüncelerle hareket eden Türk topluluklarının sözlü kültür ürünlerinde bu benzerliklerin olması son derece dođaldır. Çünkü yaratmıř olduđu kahramana dođal bir canlılık kazandıran Türk biliř sistemi, o kahramanı sosyal, siyasi ve kültürel hayatının her safhasına yerleřtirerek geniř bir yayılma sahası kazandırmıřtır.

Türk dünyası epik anlatım ürünlerinin en önemlilerinden olan Korođlu, Kırım Karay Türkleri arasında da kendisine yer edinmiř; Kırım Karay Türklerinin “mecuma” adını verdiđi İbrani harfli matbu basımlı bir mecmuada Korođlu'na, Âřık Ömer'e ve Gevheri'ye ait halk řiirlerinin bulunduđu tarafımızdan gözlemlenmiřtir. Nitekim incelemeye esas aldıđımız matbu basımlı mecmua, Erdoğan Altınkaynak tarafından 2003 yılında Kırım'ın Kezlev řehrinde S. řařşal tarafından kurulan milli “Karay-Bitikliđi” kütüphanesinden (Altınkaynak 2006: 29) temin edilmiřtir. Mecmua toplam 424 sayfadan oluřmakta olup mecmuanın ilk 85 sayfası elimize geçmemiřtir. Mecmuanın 260-270. sayfaları arasında “Kör Ođlu” bařlıđı altında 20 adet řiir çeviri yazı esasına dayanarak İbrani harflerinden Latin harflerine aktarılmıřtır. řiirlerin çeviri yazı esasına dayanarak aktarımı hususunda metne sadık kalınmıř ve okunmayan kısımlar (...) řeklinde belirtilmiřtir. Yine okuma iřaretlerinin noksanlıđından dolayı birden fazla kelimeyi karřılayan kısımlar (/) iřareti ile gösterilmiřtir. Aktarmıř olduđumuz řiirlerde geçen kiři ve yer adları ise řiir numaraları ile birlikte řu řekildedir:

Kiři Adları	Yer Adları
Korođlu (12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 31, 32, 33)	Anadolu (16)
Ayvaz (14, 19, 21, 23, 24, 25)	Çamlıbel (16, 18, 19, 25, 31, 32)
Bolu Beyi (16, 24)	Çardaklı (26)
Telli Hanım (12, 13, 24)	İstanbul (17)
Cevher Pařa (13)	Gürcistan (19)
Demirci (12, 17, 21, 22)	Erzurum (12)
Bezirgan (14, 18, 19, 22, 32)	Arabistan (18, 22, 33)
Hıdır Ođlu Mustafa (22, 26)	Dađistan (25)
Hacı Osman (21)	Edirne (23)
Reyhan Arap (21)	Kasımpařa (17)
Laz, Türkmen, Arap, Kürt (14, 22, 32, 33)	Hint, Urum, Yemen, řam (14, 15)

Metinler

12) כור אונלי

דמירנ'י אונלי ארזורומא וארן דא : ואריפ איספאהיליכ סטמניג גרכ :
 גורדוג איספאהיליכ יולא גלמאייר : דונופ ארפ אט יאנינדא יאטמניג גרכ :
 אילכ בקישטן בקמאלידיר פארנאלי : אילכ אמישטן אורמאלי דיר סרדארי :
 דושמן מוהנגט טיר היץ גלמז ברי : דוטטוקלריג אל אילא צכמאניג גרכ :
 אבני שהן גיבי אוסטא וארן דא : אלא קרנא גיבי סלבור סלן דא :
 דושמנא וארן דא אט אוינאטן דא : סאנרן סולרן אוקלריג אטמאניג גרכ :
 דר יירא דושטיכצא אד איילא ביזי : סן ייגיטסין סאיימזסין אלליי יוזי :
 בודיר כור אונלונג דמירנ'י אונלונא סרוזי : ביזא טללי הנמי טפמניג גרכ :

12) KÖR OGLI

Demirci oğlu İrzurum'a varan da
 Varıp ispahilik satmağın gerek
 Gördün ispahilik yola gelmeyir
 Dönüp Arap at yanında yatmağın gerek

İlk bakıştan bakmalıdır Pargalı
 İlk atıştan uralıdır serdarı
 Düşman muhannettir hiç gelmez beri
 Duttuklarıñ el ile çekmeğın gerek

Avcı şahan gibi üste varan da
 Ala karga gibi salbur salan da
 Düşmana varan da at oynatan da
 Sağdan soldan oklarıñ atmağın gerek

Der yire düştikçe ad eyle bizi
 Sen yigitsin saymazsın elliyi yüzi
 Budır Kôr Oglu'nın oğluna sözi
 Bize Telli Hanım'ı tapmağın gerek

18) כור אוגלי

גוהר פשאם בוגון דוגיש גונידיר : כסליפ כללאר מיידנדא דורסון :
קוץ ייגטלר יאראסינא בקן דא : שר בט דיי אוז קאניגי יאלנסין :
יא בן כור אונלויים אסר כסרים : קנלי בשי קננאג'ימא אסרים :
גוהר פשאם סנא קיליץ בסרים : כגירסקלר אייאקינא דולאנסין :
אורמני דיר קוץ ייגידיג טורמני : קוץ קוזודיר קוץ ייגידיג קורבני :
קויין גיבי דגיטירים זורבני : אץ קורטלריג דורט יאניגי דולנסין :
אורמני דיר קוץ ייגידיג אוזוני : אה איטטיכצא סוכר מיידן טוזוני :
גטיר גורם טללי הנם יוזוני : יורכ טזילאנסין גן גילוואלאנסין :

13) KÖR OGLI

Cevher Paşa'm bugün döğüş günidir
Kesilip kelleler miydanda dursun
Koç yigitler yarasına bakan da
Şer bet deyi ün kanını yalansın

Ya ben Kör Oglu'yım asar keserim
Kanlı başı kangacıma asarım
Cevher Paşa'm sana kılıç basarım
Bağırsaklar ayakına dolansın

Ormanıdır koç yigidiñ türmeni
Koç kuzudır koç yigidiñ kurbanı
Koyın gibi dağıtırım zurbanı/zürbeni
Aç kurtlarıñ dört yanını dolansın

Urmanıdır koç yigidiñ uzunı
Ah ittikçe söker miydan tozunı
Getir görem Telli Hanım yüzünü
Yürek tazilensin can cilvelensin

14) כור אונגלו

יידכלר צכילסין קפלן פוסטונא : קנלי מיזראנימי אלדים דסטימא :
 אונראדים קיר אט אילן וארדים אוסטונא : צנירדי קלאאנין דורדו בזירגן :
 בזירגן גורט אונגלו דיר גורנלר ששר : ארקרדשי גורטטיר גנדינא אוקשאר :
 יאנשמיש אייבזיג גרדאנין אובשר : סיזלרא כים דיי סורדו בזירגן :
 אסלא סיבמו אידים אורומי שאמי : מסללרי אסלן גיבי קורדו בזירגן :
 אללה אללה דיי ציקמי מיידנא : קרשימיזא אט אוינאמטי בזירגן :
 קדיר אוולאם יאראטמיש קומיש יירינא : יורציגים דולרי קנא אירינא :
 אוץ כרט סאבאש אימטיכ בירי בירינא : בני אטמן אשהא אלדי בזירגן :
 בשינא ניימיש טיר בכטאשי בורכו : סירטינא אלמישטיר סמור דן כורכו :
 כור אונגלי סוולאדי אונרא ביר טורכו : ביג בש יוז טומנני סאידי בזירגן :

14) KÖR OGLI

Yidekler çekilsin kaplan postuna
 Kanlı mızragımı aldım destime
 Ugradım kır at ilen vardım üstüne
 Çevirdi kallagın durdu bezirgan

Bezirgan Gürt ogludur görenler şaşar
 Arkardaşı Gürt'tir gendine okşar
 Yanaşmış Ayvaz'ın gerdanın ovşar
 Sizlere kim deyi sordu bezirgan

Asla sivmez idim Urum'ı Şam'ı
 Masalları aslan gibi kurdu bezirgan
 Allah Allah deyi çıktı miydana
 Karşımıza at oynattı bezirgan

Kadir Mevlam yaratmış komış yerine
 Yüreğim doldı kana irine
 Üç keret savaş ittık biri birine
 Beni attan aşaha aldı bezirgan

Başına giymiştir Bektaşî borkü
 Sirtına almıştır samurdan kürkü
 Kör oğlu sevledi onda bir türkü
 Biñ beş yüz tümenni saydı bezirgan

15) כור אונלו

כור אונליני בילמאייאן נשי דיר נשי : מוהננט מיידנינדא גסטריר נשי :
הינטיג-יימניג אלבאנט קומשי : דגלרי בזיסטן אימטיגים וארדיר :

כור אונליים כור אונלי דגדא ניזארים : כוכטא אוצן קושטן היללא סוזרים :
אלטי בטמן גורם אילן בשיג אזרים : הם אזרים הם אזריגים דא וארדיר :

ואר גיט איגלאן ואר גיט יולונדן דונמא : אוליר אולמו מוהננטי דוסט אוליר
: סנמא

דושמן דן קורקוס גרייא דונמא : ייגדיג בשינא יאזילן וארדיר :

15) KÖR OGLI

Kör oğlını bilmeyen naşidir naşi
Muhannet miydanında gestirir başı
Hint' in Yemen' in alvant komşı
Dağları bezistan ittigim yerdir

Kör oğlyım Kör oğlı dagda gizerim
Kökte uçan kuştan hile sizerim
Altı batman gürs ile başın ezerim
Hem ezerim hem ezdigim de vardır

Var git oğlan var git yolundan dönme
Olur olmaz muhanneti dost olur sanma
Düşmandan korkup geriye dönme
Yigidiñ başına yazılan vardır

16) כּוֹר אוֹגְלִי

צמלי בלדן אשטיגנימי גורדולר : קיר אטימיג גלישיגן בילדילר :
 שו גלן קוץ כּוֹר אוֹגְלוֹ דיר דדילר : כּוֹלִי בּנִי בֶן כּוֹר אוֹגְלוֹ דגילים :
 יולומיז אוֹגְרָאדִי בּוֹלִי בּנִינָא : סלם וארדים סג יאנימא סולומא :
 בּנְדֵן סלם אוֹלְסִין בּוֹלִי בּנִינָא : כּוֹלִי בּנִי בֶן כּוֹר אוֹגְלוֹ דגילים :
 ששמא כּוֹר אוֹגְלִי ששמא סלאבאט גטיר : כּוֹלִי בּנִי בֶן כּוֹר אוֹגְלִי דגילים :
 ייגִיט אטטן אַנְר ננא אטלאַנִיר : ייגִיט אוֹלְן הַר דרטרָא קטלאַנִיר :
 ייגִיט דלדאסינא ייגִיט סקלאַנִיר : כּוֹלִי בּנִי בֶן כּוֹר אוֹגְלִי דגילים :
 ייגִיט אוֹלְן אוֹקִין אַמֵר יאייגִדֵן : ייגִיט אוֹלְדִיר גנדי גנדין באייגִדֵן :
 ייגִיט וארדִיר קרדשיגִדֵן קאייגִנֵד : אוֹלְמוֹדֵן בּש בּמדֵר אוֹלִים דגילמי :
 כּימִי מִילֵאִיִים דִיר סוֹזָא בּקֵרֵר : כּימִי גֵלֵט אוֹלְמִיש גֵנָא קייארֵר :
 כּימִי אוֹרִים אַלִי אַנְאֵרְלִי לֵר : כּוֹלִי בּנִי בֶן כּוֹר אוֹגְלִי דגילים :
 טיזִיגֵן צכּיפ קִיר אטימִי אוֹינֵאטמֵא : יא בּנִים דֵא דרטרָלי סינֵאם דוגרטמֵא :
 אַלִים בּגִלִי דוסט יוזנָא אוֹגְרָאטמֵא : כּוֹלִי בּנִי בֶן כּוֹר אוֹגְלִי דגילים :
 אַנִימִיזָא קֵרָא יאזִי יאזִילֵרִי : דושמנֵלֵרִים סִירָא סִירָא דִיזִילֵדִי :
 מוֹוֵלֵאם פִירסֵאנֵט וִירְדִי אַלִים צִיזִילֵדִי : כּוֹלִי בּנִי בֶן כּוֹר אוֹגְלִי גנדיים :
 כּוֹר אוֹגְלוֹנִי גוֹרֵן לֵר בוֹוֵלָא סוֹוֵלֵאסִין : אַנְסִין אַשְקִיג דִרייאסינִי בוִיילֵאסִין :
 יוז בּיג קֵרָגָא בִיר שֵהֵאנָא נִיילֵאסִין : כּוֹלִי בּנִי בֶן כּוֹר אוֹגְלִי זורבֵאִיִים :

16) KÖR OĞLI

Çamlıbelden aştığımı gördüler
 Kır atımın gelişinden bildiler
 Şu gelen koç Kör oğludur dediler
 Bolı begi ben Kör oğlu degilim

Yolumız ugradı Bolı begine
 Selam verdim sag yanıma soluma
 Benden selam olsun Bolı begine
 Bolı begi ben Kör oğlu degilim

.....

 Şaşma Kör oğlu şaşma salavat getir
 Bolı begi ben Kör oğlu degilim

Yigit attan iner gene atlanır
Yigit olan her dertlere katlanır
Yigit daldasında yigit saklanır
Bolı begi ben K r oğlu degilim

Yigit olan okın emer yayından
Yigit oldır gendi gendin bayıdan
Yigit vardır kardaşından kaynından
Bolı begi ben K r oğlu degilim

Kimi milayimdir söze bakarlar
Kimi cellat olmuř cana kıyarlar
Kimi Urım elli Anadolılılar
Bolı begi ben K r oğlu degilim

Tizgin ekip Kır atımı oynatma
Ya benim de dertli sinem dogratma
Elim baėlı dost yüzüne ugratma
Bolı begi ben K r oğlu degilim

Anımıza kara yazı yazılır
Düşmanlarım sıra sıra dizilir
Mevlam fırsant virdi elim özilir
Bolı begi ben K r oğlu degilim

K r oğlunu görenler bevre sevlesin
Ensin ařkıñ deryasını boylasın
Yüz biñ karga bir řahana neylesin
Bolı begi ben K r oğlu degilim

17) כור אוגלי

דמירג'י אוגלי דרכי יאראדן ג'ני : גל אזט איילאייג בו דרשמן בני :
 סילאייא גידרסס אנארים סני : צרשיסי בזרי גוזל איסטנבול :

ייגירמי דורט קפוס י בירדן אציליר : הקקיג רהמטי אונדא סציליר :
 יאז קיש דימז קונגא גולי אציליר : צרשיסי בזרי גוזל איסטנבול :

כור אוגלי דר רבי יאראדן ג'ני : יאראדנים אלסין וירדיגי ג'ני :
 סילהימי גמיר עגם אוג'לני : צרשיסי בזרי גוזל איסטנבול :

אראדילר דורט בושאדא כולדולר : איבלי לרי אונדא דועא קילדילר :
 יידי דג אוסטונא מיכן קורדולר : צרשיסי בזרי גוזל איסטנבול :

איסטנבוליג איצי סלבי מישאדיר : איצינדא אוטורן עלי פשא דיר :
 דילבר לר מיכאני קסים פשא דיר : צרשיסי בזרי גוזל איסטנבול :

ציקמים איסטנבולא בינדים קאיינא : גצמים אוסטודארא קונדים צאירא :
 אנאם כבאם יוקמור בני קאירא : צרשיסי בזרי גוזל איסטנבול :

גינא ייג'טלרי אדריג גומירדיג : כושכין דן איירדיג יירא יאמטירדיג :
 גינא ייג'טלריג מלין יימירדיג : צרשיסי בזרי גוזל איסטנבול :

17) KÖR OGLI

Demirci oğlu der ki yaradan canı
 Gel azat eyleyiñ bu dertten beni
 Silaya gidersem anarım seni
 Çarşısı bazarı güzel İstanbul

Yigirmi dört kapısı birden açılır
 Hakkıñ rahmeti ondan saçılır
 Yaz kış dimez konca güli açılır
 Çarşısı bazarı güzel İstanbul

Kör oğlu der rabbi yaradan canı
 Yaradanım alsın virdiği canı
 Silahımı getir Acem oğlanı
 Çarşısı bazarı güzel İstanbul

Aradılar dört köşede buldular
 İvlileri onda du'a kıldılar
 Yidi dag üstüne mikan kurdular
 Çarşısı bazarı güzel İstanbul

İstanbuliñ içi selbi mişedir
İçinde oturan ‘ali paşadır
Dilberler mikanı Kasımpaşa’dır
Çarşısı bazarı güzel İstanbul

Çıktım İstanbul’a bindim kayıga
Geçtim Üsküdar’a kondım çayıra
Anam babam yoktur beni kayıra
Çarşısı bazarı güzel İstanbul

Nice yigitleri aldıñ götürdiñ
Köşkinden ayırdım yire yettirdiñ
Nice yigitleriñ malın yetirdiñ
Çarşısı bazarı güzel İstanbul

18) כור אונלי

כור אונלוויים מיכן קורדום צוללרדא : נמים ציקמיש ארפ איסטן איללר דא :
קיר אטימי פיסלאדים צמלי ביללר דא : כרבאן בשי בן כרבאני בוזרים :
הלי בני ביר איינא ביילאייג : אשינא דוסטונא סלם איילאייג :
בנים אוצון איסטיללאהי סוולאייג : כרבאן בשי בן כרבאני בוזרים :
סן צונא גוואניפ גנדיני אטמא : מוולאיי סיברסג. בני דרילטמא :
סן גנדיני בזירננא בנזמא : כרבאן בשי בן כרבאני בוזרים :
בינדים קיר אט סירמינא כרבאני בוזדום : דוגון אוצון ני גרכ גומלאסין דוזרים :
קיר אטים יורולדי כפימי בוזדום : אמן קיר אט צמלי בילא יירישטיר :

18) KÖR OGLI

Kör ogluyım mikan kurdum çöllerde
Namım çıkmış Arapistan illerde
Kır atımı fısladım Çamlıbillerde
Kervan başı ben kervanı bozarım

Heli beni bir eyice biyleyin
Eşine dostuna selam eyleyin
Benim üçün istillahı sevleyiñ
Kervan başı ben kervanı bozarım

Sen çoga güvenip gendini atma
Mevlayı siverseñ beni darıltma
Sen gendini bezirgana benzetme
Kervan başı ben kervanı bozarım

Bindim Kır at sırtına kervanı bozdum
Dügün üçün ni gerek cümlesin düzdüm
Kır atım yoruldu kefimi bozdum
Kervan başı ben kervanı bozarım

19) כּוֹר אוֹגְלִי

אנדים גורניסטנא אלדים הרני : גונדא ביג אלטין דיר אייבאזים הרני :
טטלי סוהבט אילן ויר דא גיץ בני : בונון אנטיס וארדיר סאכאש אולמאסין :
נציג בזירגן לר נציג גונזונני דוגני : בונון אנטיס וארדיר סאכאש אולמאסין :
קיסמט אולסא ננב אימטיכטא גורורסין : וירירמסין וירמזמסין ני דרסין :
ביג אלטין וירורסג בנא מל אולמן : ביג דהי וירורסג הרזוהל אולמן :
גיסטירירסם קיר אטא ביר גיפֿט נל אולמן : צמלי בילדא בסלאמישים
בו אטי :

אטידיקצא דאוושן גיבי אטיליר : קולקלרי אינסאסינא דיכיליר :
ביסאטליק דא ביג אלטינא סטיליר : צמלי בילדא בסלאמישים בו אטי :

19) KÖR OGLI

Endim Gürcistan'a aldım haracı
Günde biñ altındır Ayvaz'ım haracı
Tatlı sohbet ilen vir de giç bacı
Bugün antım vardır savaş olmasın

Geçiñ bezirganlar geçiñ gögzügiz dogdı
Bugün antım vardır savaş olmasın
Kısmet olsa cenk ittikte görürsüz
Virir misiz virmez misiz ni dersiz

Biñ altın virürseñ bana mal olmaz
Biñ dahi virirseñ harzuhal olmaz
Gistirirsem kır ata bir çift nal olmaz
Çamlı belde baslamışım bu atı

Atıldıkça davşan gibi atılır
Kulakları insesine dikilir
Kisatlıkda biñ altına satılır
Çamlıbelde baslamışım bu atı

20) כּוֹר אֹגְלִי

ביר מורדים ואר קיר אט סניג יאנינא : קיר אט בני מורדימא יירישטיר :
בן דא הסריט קלמאיים הזנייא זווקינא : קיר אט בני מורדימא יירישטיר :
סום סירמא דן גיסטיראיים סניג גליני : ביר דילכרא דוקטאיים צוליני :
יאקין איילא בנים אוזק יולומי : קיר אט בני מורדימא יירישטיר :
קלדיראיים דורט אייאקיג נללאיים : אשיני סוביני טאיין איילאיים :
אושיר איסג פרצמיני צוללאיים : קיר אט בני מורדימא יירישטיר :
גל ברי גל ברי קולניני ציכאיים : אייאקינא על קינאלר יאקאיים :
בונינונא אלטין הימאייל דקאיים : קיר אט בני מורדימא יירישטיר :

20) KÖR OGLI

Bir muradım Kır at seniñ yanına
Kır at beni muradıma yeriştir
Ben de hasrit kalmayım dünya zevkine
Kır at beni muradıma yeriştir

Som sırmadan gistireyim seniñ nalını
Bir dilbere dokutayım çulını
Yakın eyle benim benim uzak olmaz
Kır at beni muradıma yeriştir
Kaldırayım dört ayakiñ nallayım
Aşığı subığı tayin eyleyim
Üşir iseñ perçemiñi çullayım
Kır at beni muradıma yirıştir

Gel beri gel beri kulagımı çikeyim
Ayakına ‘al kınalar yakayım
Boynuna altın himayil dakayım
Kır at beni muradıma yirıştir

21) כּוֹר אוֹגְלִי

גּוֹצוֹגִיכְטן פּיסלאַמישִׁים בּשׁי בּילאַלי : סרי ציכּמֶן גּיימיש סיקמאַ סאַייאַלי :
 אַלאַ גּוֹזלר מַהמור על פּייאַדילי : בּוגּוֹן כֶּן אַייבאַזים יאַנימדאַ גּרכ :
 דּוגּוּש אולסאַ קוֹץ קיר אַמיס כּישנאַרדי : יאַ בּנים דאַ קראַ בּגרים דּושרדי :
 היִץ דּוּשמאַסאַ יוז בּיג אַלטיִן דּושרדי : בּוגּוֹן רייהֶן אַרפּ יאַנימדאַ גּרכ :
 מיידאַנאַ ציקטיקמאַ אַילי קוואַטלים : אַילי קוואַטלים דאַ הרדים גירכלים :
 גּגי אּוּסמֶן יורכלים קפּלֶן סרפּאַטלים : בּוגּוֹן דּמירניִ אּוּגלי יאַנים דאַ גּרכ :
 טאַוּלאַ דאַ פּיסלאַנג אַרביג אַמי : אַסלאַ קוֹץ גּרכ טיר ייגידִיג זאַמי :
 אַלטיִנג אַ בּטטירסג אַיי אַילמז גּוּטי : אַסלאַ כּם דּמיר דיר גּוּהר דראַ ולמז :

21) KÖR OGLI

Güçücikten fıslamışım başı bilalı
 Sarı çikmen giymiş sıkma sayeli
 Ala gözler mahmur 'al payedili
 Bugün Han Ayvaz'ım yanımda gerek

Dögüş olsa koç kır atım kişnerdi
 Ya beñim de kara bagrım düşerdi
 Hiç düşmese yüz biñ altın düşerdi
 Bugün Reyhan Arap yanımda gerek

Miydana çıktıkta ili kuvetlim
 İli kuvetlim de herdim gireklim
 Hacı Osman yüreklim kaplan sufatlım
 Bugün Demirci oğlu yanımda gerek

22) כור אונלי

ארפ איסטן צוללרין דא גיזארבן : בנא אירס גלדי גידי דורט גידי :
 בירי טורכמן בירי לאז ביריסי ארפ : גרידן גלאייר גידי דורט גידי היי :
 דמירגי אונלי דרכי יאראדן גני : אץ גוזונגי כור אונלי הסמיניג דני :
 יידי קט זינגיר היץ ביילאמז בני : כידיר אונלי בן מוסטאפא בניס היי :
 ציקאיים גידאיים ביר אונדן אונא : סנא גוסטוראיים הילל ליק ניגא :
 זחמט צכטירירסין אנרי קיליגא : אוסטא סזיס דוזט כולג אולאיים :
 מאייל אולדום שגירטיניג סוזונא : קורבן אולאם אונג אכי גוזונא :
 נורדא הטם דוגורטאיים יזונא : אוסטא סזיס דוזט כולג אולאיים :
 איגראנסין קיר אט קפיל דורמאסין : גידי דושמן בילדיגינדן קלמאסין :
 כור אונלי דא בו צוללר דא דורמאסין : דאייאן קיר אט דאייאן סידדא אשיטטיג :
 שימדי קלקר סנא קיליץ בסרים : שימדי סני המן אסאר כיסארים :
 שימדי סני דרגאצא אסרים : דאייאן קיר אט דאייאן סידדא אשיטטיג :
 בשינא גיימישטיר בכטאשי בורכו : סירטינא אלמישטיר סמור דן בורכו :
 בגלאיים קודים ביר דלי טורכו : ביש יוז גורוש וירדי אורדא בזירגן :
 בינדים כוהלאייאן קיר אטיג סירטינא : אלירדים סמור דן בורכים אוסטומא :
 ביר כרט הבאלאייפ וארסם אוסטומא : סיציראייפ יירינדן קלקר בזירגן :

22) KÖR OĞLI

Arap istan çöllerinde gizerken
 Bana iras geldi gidi dört gidi
 Biri Türkmen biri Laz birisi Arap
 Geriden geleyir gidi dört gidi hey

Demirci oğlu der ki yaradan canı
 Aç gözüñni Kör oğlu hasmınıñ danı
 Yidi kat zincir hiç bilemez beni
 Hıdır oğlu ben Mustafa benim hey

Çıkayım gideyim bir ucdan uca
 Sana göstüreyim hilallik nice
 Zahmet çektirirsiz uğrı kılıca
 Usta sazım düzet kuluñ olayım

Mayil oldum Őegirtiniñ sözüne
Kurban olam onuñ eki gözüne
Grde hatam dogurtayım yüzüne
Usta sazım dzet kuluñ olayım

Igralansın Kır at kafil durmasın
Gidi düŐman bildiginden kalmasın
Kr ođlı da bu çöllerde durmasın
Dayan kır at dayan sıdda eŐittiñ

Őimdi kalkar sana kılıç basarım
Őimdi seni heman asar kiserim
Őimdi seni daragaa asarım
Dayan kır at dayan sıdda eŐittiñ

BaŐına giymiŐtir BektaŐi brk
Sırtına almıŐtır samurdan kürkü
Bañlayıp kodım bir deli türkü
BiŐ yüz guruŐ virdi orda bezirgan

Bindim khleyen kır atıñ sırtına
Alırdım samurdan brkim üstüme
Bir keret havalayıp varsam üstüne
Sıırayıp yerinden kalkar bezirgan

23) כּוֹר אוֹגְלִי

כּוֹר אוֹגְלוּיִים בּוֹ דוֹנִיִּיאָדָא סְאִיִּמִזִּים : יֵאֵרָאֵן דֵּן גַּאִיִּרִי כִּימָסָא כִּלְמִזִּים :
 מְאִוּוֹאכְלִי לְשִׁים יִיר קוֹמִזִּים : דּוֹגּוֹשׁוּרִים דּוֹנְדוֹרמִזִּים יוֹזוּמִי :
 יוֹזוּמִי סְכְּדִיגִים הוֹמֵר גּוֹזוּנִי :
 בְּנִים קוֹלְלָאנְדִיגִים אֲדִירנָא יִידִיר : אוֹסְמוֹמִזִּיא דּוֹנֵן מִיבֵאֵרַכ עֵאִידִיר :
 גִּינְאֵלִי גּוֹנְדוֹזִלִי דּוֹגֵן בִּיר עֵאִידִיר : דּוֹגּוֹשׁוּרִים דּוֹנְדוֹרמִזִּים יוֹזוּמִי :
 יוֹזוּמִי סְכְּדִיגִים הוֹמֵר גּוֹזוּנִי :
 כּוֹר אוֹגְלוּיִים בּוֹלוֹכֵי לְרִים בּוֹלְסוֹן לֵר : אוֹנְלֵר צוֹקְטוֹר צוֹקְלֹנָא גּוֹוֵאנְמֵאסִין לֵר :
 בֵּן יֵאֵלְגִיזִים דּוֹרמֵר בֶּשֶׁר גִּלְסִין לֵר : דּוֹגּוֹשׁוּרִים דּוֹנְדוֹרמִזִּים יוֹזוּמִי :
 יוֹזוּמִי סְכְּדִיגִים הוֹמֵר גּוֹזוּנִי :
 יֵאֵנְמֵר גִּיבִי טוֹפֵ קוֹרשִׁין לֵר יֵאֵגְרֵדִי : כּוֹר אוֹגְלִי אִיבִזִּין גּוֹרסָא מְנִירֵדִי :
 בִּיר הֶבְאֵלָאנְסָא יוֹזוּ בִּיגֵ אָדָם קִירֵרֵדִי : דּוֹגּוֹשׁוּרִים דּוֹנְדוֹרמִזִּים יוֹזוּמִי :
 יוֹזוּמִי סְכְּדִיגִים הוֹמֵר גּוֹזוּנִי :
 כּוֹר אוֹגְלוּיִים בֵּן כְּרוֹוֵאנָא סְלִירִים : אֵלֵאִיִּלְרִי בֵּל קוֹרשֵׁ גִיבִי בּוֹלוֹרִים :
 יֵאֵ שְׁהִיטְלִיכֵ יֵאֵ גִזִּילִיכֵ דִילָאֵרִים : דּוֹגּוֹשׁוּרִים דּוֹנְדוֹרמִזִּים יוֹזוּמִי :
 יוֹזוּמִי סְכְּדִיגִים הוֹמֵר גּוֹזוּנִי :
 בּוֹ בְּנִיגֵ בֵּן בְּנֶבְאֵנְטִיִּים גּוֹלוּיִים : דּוֹסֵטֵ אֵלִינְדֵן בֵּאֲדִי אִיִּצְטִים דְּלִיִּים :
 קוֹץ יִיגִידִיגֵ קוֹרְבֵאֵנִיִּים קוֹלוּיִים : דּוֹגּוֹשׁוּרִים דּוֹנְדוֹרמִזִּים יוֹזוּמִי :
 יוֹזוּמִי סְכְּדִיגִים הוֹמֵר גּוֹזוּנִי :
 בֶּשֶׁ יוֹזוּ כְּסָא וִירְסֵן בְּנָא מֵל אוֹלְמִז : אוֹנִי סִיבְאֵן יִיגִישֵׁ בְּנָא אֵל אוֹלְמִז :
 גְּסִמִּירִסֵם קִיר אֵמָא בִּיר גִּיפֵטֵ נָאֵל אוֹלְמִז : דּוֹגּוֹשׁוּרִים דּוֹנְדוֹרמִזִּים יוֹזוּמִי :
 יוֹזוּמִי סְכְּדִיגִים הוֹמֵר גּוֹזוּנִי :
 סִים סִירמֵאֵדֵן גְּסִמִּירִמִּישִׁים נֵאֵלִינִי : גּוֹמִישֵׁ דְּמִיר שִׁימִישִׁקִי דֵּן קְקִמִירמִישִׁים מוֹכּוֹנִי :
 בִּיר גִּיוֹוֵאנָא דּוֹקְטִמִּישִׁים צוֹלוּנִי : דּוֹגּוֹשׁוּרִים דּוֹנְדוֹרמִזִּים יוֹזוּמִי :
 יוֹזוּמִי סְכְּדִיגִים הוֹמֵר גּוֹזוּנִי :

17*

23) KÖR OĞLI

Kör ogluyım bu dünyada saymazım
 Yaradandan gayrı kimse bilmezim
 Tevekli leşim yir komazım
 Dögüşürim döndürmezim yüzümi
 Yüzümi sevdiğim humar gözünü

Benim kullandığım Edirne yidir
Üstümize dönen mibarek ‘aydır
Giceli gündüzli düğün bir ‘aydır
Dögüşürim döndürmezim yüzümi
Yüzümi sevdiğim humar gözünü

Kör ogluyım bölüklerim bölsünler
Onlar çoktur çokluga güvenmesinler
Ben yalnızım dörter beşer gelsinler
Dögüşürim döndürmezim yüzümi
Yüzümi sevdiğim humar gözünü

Yagmur gibi top kurşınlar yagardı
Kör oğlu Ayvaz’ın görse tanırdı
Bir havalansa yüz biñ adam kırardı
Dögüşürim döndürmezim yüzümi
Yüzümi sevdiğim humar gözünü

Kör ogluyım ben kervana salırım
Alayları bir kurt gibi bulurım
Ya şehitlik ya gazilik dilerim
Dögüşürim döndürmezim yüzümi
Yüzümi sevdiğim humar gözünü

Bu bağıñ ben bagvantıyım gülüyüm
Dost elinden badi içtim deliyim
Koç yigidiñ kurbanıyım kuluyım
Dögüşürim döndürmezim yüzümi
Yüzümi sevdiğim humar gözünü

Beş yüz kise virseñ bana mal olmaz
Onı siven yigit bana el olmaz
Gestirirsem Kır ata bir çift nal olmaz
Dögüşürim döndürmezim yüzümi
Yüzümi sevdiğim humar gözünü

Sim sırmadan gestirmişim nalını
Gümiş demir şımışkıdan kaktırmışım möküni
Bir civana dokutmuşım çulunu
Dögüşürim döndürmezim yüzümi
Yüzümi sevdiğim humar gözünü

24) כור אונלי

כור אונלי ניג גוכסי דמיר דין אמיש : בו דוניאדא אייבאזי סיכמכ גרין אמיש :
אשיטטים כי טללי הנים אינגנימיש : יוללאסין אייבאזי גורונסין גנדי :

בנדן סלם אולסון בולי בנינא : יוללאסין אייבאזי גורונסין גנדי :
בשינא ייקרים טכמי אילן טני : יוללאסין אייבאזי גורונסין גנדי :

דורבן אילן בקמים כרוואן גילאייר : אייבאזים שהן דיר טאלדים אוסמונא :
בקמים גורדום אייבאזים סלאשאמאייר : אנרי קיליץ אוינאר יאנדא בש
אילן :

ואדי וירוג קרין כור אונלי אוייאן סין : אוייאן סין דא סג אלינא דאייאנסין :
אנרי קיליץ קזיל קנא בוויאנסין : אנרי קיליץ אוינאר יאנדא בש אילן :

קצן בן איירילדים כאן אייבאזים דן : יורנים דא דולדי קנלי אירין דן :
ייגדיג איטטיגי גליר בשין דן : ציכס אנרי קיליץ דורט ביר יאנא דולאנסין :

24) KÖR OGLI

Kör oğlunın göksi demir duç emiş
Bu dünyada Ayvaz'ı sıvmek güç emiş
Eşittim ki Telli Hanım incinmiş
Yollasın Ayvaz'ı görünsin gendi

Benden selam olsun Bolı begine
Yollasın Ayvaz'ı görünsin gendi
Başına yıkarım tahtı ilen tacı
Yollasın Ayvaz'ı görünsin gendi

Dürbün ilen baktım kervan gileyor
Ayvaz'ım şahandır saldım üstüne
Baktım gördüm Ayvaz'ım sallaşamayor
Egri kılıç oynar yanda baş ilen

Vadi virün koç Kör oğlu uyansın
Uyansın da sag eline dayansın
Egri kılıç kızıl kana boyansın
Egri kılıç oynar yanda baş ilen

Kaçan ben ayrıldım han Ayvaz'ımdan
Yüregim de doldı kanlı irinden
Yigidiñ ittigi gelir başından
Çikem egri kılıç dört bir yana dolansın

25) כור אונגלי

דג איסטן צוללרי בג אילן בחצי : כללאסי סג אולן ניילאסין אהצי :
 דיי אנאלר סיבטישים ביר גוזל גנני : גרדן בייאן זיליף לרי סום סירמא :
 אהמק או כי דונייא אוצון גם ייא : מוולאם ביליר בים קזאנא בים ייאי :
 קש לרי קראיאי בלי איננאיאי : עילא גוזלרינא בן אולדום אשיק :
 כור אונגלי דרכי גוכסוג בנטין ציזארים : קיראל קיזי איסג נאמיג יאזרים :
 דג איסטאן ניג צוללרינדא גיזרים : צאמלי כל מיכאנים אונדא דווראן
 סורדים :
 קיראל קיזי איסג דווראן סוראלים : צמלי בלא ואריפ מיכאן קוראלים :
 כאן אייבאזי קרשימיזא אלאלים : דוש אונומא יאבאש יאבאש גידאלים :

25) KÖR OGLI

Dağıstan çölleri bağ ilen bahçi
 Kellesi sağ olan niylesin ahçi
 Hey agalar sıvmişim bir güzel genci
 Gerdan beyaz zilifleri som sırma

Ahmak o ki dünya için gam yiye
 Mevlam bilir kim kazana kim yiye
 Kaşları karaya beli inceye
 'İla gözlerine ben oldum aşık

Kör oğlu der ki göksün bentin çizerim
 Kırıl kızı iseñ namıñ yazarım
 Dağıstanın çöllerinde gizerim
 Çamlı bel mikanım onda devran sürerim

Kırıl kızı iseñ devran sürelim
 Çamlı bele varıp mikan kuralım
 Han Ayvaz'ı karşımıza alalım
 Düş önüme yavaş yavaş gidelim

26) כּוֹר אוֹנְלִי

בן ביר זמן צרדקלידא אוטורדים : דוסטיס אניפ דושמנימי יאורדים :
 יידי קט זינגירי ביר דן אוורדים : כידיר אונלי בן מוסטאפא בנים היי :

כידיר אונלי דרכי יאראדן נאני : אץ גוויג ני כּוֹר אוֹנְלִי הסמיני מני :
 יידי קט זינגירי זאכט איילאמז סני : כידיר אונלו בן מוסטאפא בנים היי :
 נינא ביר בן בו צוללר דא גיזארים : גוכמא אוצן קושטן היללא סיזרים :
 סנא סולא בקמם כללאג איזרים : כידיר אונלי בן מוסטאפא בנים היי :
 אראכאטיס ואר טיידנים ואר בזים ואר : שהאנים ואר אורדנים ואר
 קזים ואר :
 כּוֹר אוֹנְלִי אילן סללאשמאייא הזים ואר : כידיר אונלי בן מוסטאפא בנים היי :

26) KÖR OGLI

Ben bir zaman Çardaklıda oturdım
 Dostım anıp düşmanımı yazdım
 Yidi kat zinciri birden uzardım
 Hıdır oğlu ben Mustafa benim hey

Hıdır oğlu der ki yaradan canı
 Aç göziñni Kör oğlu hasmını tanı
 Yidi kat zincir zabt eylemez seni
 Hıdır oğlu ben Mustafa benim hey

Nice bir ben bu çöllerde gizerim
 Gökte uçan kuştan hile sizerim
 Saga sola bakmam kelleñ izerim
 Hıdır oğlu ben Mustafa benim hey

Arab atım var tiydanım var bezim var
 Şahanım var ördegim var kazım var
 Kör oğlu ilen sallaşmaya hazım var
 Hıdır oğlu ben Mustafa benim hey

(28) כור אונלי

יאלים איצאלים סוראדים דמי : דרייא אורטאסינדא גורדום ביר נמי :
סירטאלי פוסכול אילן על מוקדמי : בוליכ בוליכ גרדאנא דוכטונים וארדיר :

כור אונלויים אוקים אמטים יאיימדן : ייגיש אולדור גנדי גנדין באיידן :
ייגיש וארדיר קרדשינדן קאיינינדן : אולם דן בש בימר אולם דנילמי :

ייגיש אולדור אוק בינדיריר כירישא : מוהננאטיג ני המטי ואר כירישא :
ביר ייגידויג אלי דנסא ריר אישא : ביג ייגיש טא קלקן אולור סולטנים :

28) KÖR OGLI

Yiyelim içelim sürelim demi
Derya ortasında gördüm bir gemi
Sırmalı püskül ilen 'al mukaddedmi
Bölik bölik gerdana döktüğim vardır

Kör ogluyım okım attım yaymadan
Yiğit oldur gendi gendin bayıdan
Yiğit vardır kardaşından kaynından
Ölümden baş biter ölüm degilmi

Yiğit oldur ok bindirir kirişe
Muhannetiñ ni hatti var kirişe
Bir yigidiñ eli degse bir işe
Biñ yigitte kalkan olur sultanım

(30) כּוֹר אוֹגְלִי

קוֹץ יִיגִיט טֶן טוֹגֵן קוֹזוּ קוֹץ אוֹלוֹר : קוֹץ יִיגִיט לֶר גֶּנֶב גּוֹנֵן דֶּא שׁוֹן אוֹלִיר :
אט אוֹרוֹלִיר קֶלְקֵן יוֹזֶא בּוֹרוֹלִיר : סִירֶא קִילִיץ אוֹיִנֶאר בּשֶׁלֶן אַפֶּנְדִים :
הִי מִיפֶאַסִיז סֶנֶא גּוֹנִיל וִירֵן לִי : בִּנֶא הַסְּמִיִן אוֹלְמֶאִיאָן אִילֶלְרֵמִי קֶלְדִי :
בִּנִי דֶסְטֵן אִיִלֶאדִיג דִילְדֵן דִילֶא : בִּנִי זִים אִיטְמִיאָן דִילֶלְרֵמִי קֶלְדִי :
כִּימִי מִילֶאִיִים דִיר סוֹזֶא בֶקְרֶלֶר : כִּימִי גֶלֶלֶט אוֹלְמִיש גֶנֶא קִיאֶרֶלֶר :
כִּימִי אַטְלֵז יִישִׁיל כֶמְחֶא גִיאֶרֶלֶר : בִיר קֶרִיש גֶרֶדֶאנְלִי גִיפֶטֶא בִנְלִילֶר :

30) KÖR OGLI

Koç yigitten togan kuzu koç olur
Koç yigitler cenk gününde şin olur
At urulır kalkan yüze burulır
Sayra kılıç oynar başlan efendim

Hey mifasız sana gönül virenli
Bana hasmın olmayan iller mi kaldı
Beni dastan eylediñ dilden dile
Beni zim itmeyen diller mi kaldı

Kimi milayimdir söze bakarlar
Kimi cellat olmuş cana kıyarlar
Kimi atlaz yişil kemha giyerler
Bir karış gerdanlı cifte benliler

31) כּוֹר אוֹגְלִי

צמלי בלי בינזאטטים בן ביזיסטאנא : גנדים דא בינזארים ביר גנץ ארסלאנא :
 טופ זילפלר אק גרדאנא יאסלאנא : גידי דושמן אכי גוזי כּוֹר אוֹלסין :
 כּוֹר אוֹגְלִי ניג צמלי בילדא דוראני : ארסלאן גיבי צטאל אוניג יורני :
 יאלן דן הז אידמו סיבֶר גירצאני : גידי דושמן אכי גוזי כּוֹר אוֹלסין :
 כּוֹר אוֹגְלִי אונדֶר מיַגְלִים קורמיש אומורמיש : אלין דאכי באדיי דוסטא
 בויורמיש :
 רושמן לרי סירא סירא דיזילמיש : גידי דושמן אכי גוזי כּוֹר אוֹלסין :
 כּוֹר אוֹגְלִי גנדיני אילא בילדירדי : דושמני אנלאטיפ דוסטין גולדורדי :
 צמלי בילני ביזיסטאנא דונדורדי : גידי דושמן אכי גוזי כּוֹר אוֹלסין :

31) KÖR OĞLI

Çamlı beli binzettim ben bizistana
 Gendimde binzerim bir genç arslana
 Top zilifler ak gerdana yaslane
 Gidi düşman eki gözi kör olsun

Kör oğlınıñ çamlı belde duragı
 Arslan gibi çatal onıñ yüregi
 Yalandan haz idmez siver girçegi
 Gidi düşman eki gözi kör olsun

Kör oğlu onda miclis kurmuş oturmuş
 Elindeki badi dosta buyurmuş
 Düşmanları sıra sıra dizilmiş
 Gidi düşman eki gözi kör olsun

Kör oğlu gendini ile bildirdi
 Düşmanı ağlayıp dostın güldürdi
 Çamlı binli bizistana döndürdi
 Gidi düşman eki gözi kör olsun

כור אונגלי (32)

מיכאן קורמיש צמלי בילדא דורמאייא : דוסטין אניפ דושמן לדין בילמאייא :
כור אונגלי דא שו יירלר דא קלמאייא : צמלי ביללר אולמיש אונג מיכאני :
קיר אטי אוינאטיר טיזגיני קוריס : קוץ ייניט לר דורר בווינגי בורופ :
דראלרי קיזיל קנא דולדורופ : צמלי ביללר אולמיש אונג מיכאני :
בזירגן גורט אונגלי איילאדי סבש : אלט איטטי כור אונגלין הם איילאדי בש :
אללרין בנלאדי הם גוזלרי יאש : צאמלי ביללר אולמיש אונג מיכאני :
מוולא יארדימגיסו אילי ציזילדי : דראנאצא צכילרי ייפי אוזולדי :
קיר אטינא בינדי נונלי דוזולדי : צמלי ביללר אולמיש אונג מיכאני :

32) KÖR OGLI

Mikan kurmuş çamlı bilde durmaya
Dostın anıp düşmanların bilmeye
Kör oğlu da şu yirlerde kalmaya
Çamlı biler olmuş onıñ mikanı

Kır atı oynatır tizgini kurıp
Koç yigitler durur boynunu burup
Deryaları kızıl kana doldurup
Çamlı biler olmuş onıñ mikanı

Bezirgan Gürt oğlu eyledi savaş
Alt itti Kör oğlın hem eyledi baş
Ellerin bağladı hem gözleri yaş
Çamlı biler olmuş onıñ mikanı

Mevla yardımcısı ili çizildi
Daragaça çekildi yipi üzüldi
Kır atına bindi gönli düzüldi
Çamlı biler olmuş onıñ mikanı

33) כּוֹר אֹגְלִי

ארפּ איסמאַן צוללרין דא ניזורים : בנא אירס גלדי גידי דורט גידי :
בירי טורכמן בירי לאז בירי ארפּ : גרידן גילאיוור דורט גידי גידי היי :
צוק שוכיר לר בוודא גורדיכ בו יורדו : בני בוגון נאפֿלמט בסטי אויורדים :
אונגא ארפּ ארקרדשינא בוירדי : אל מיזראני קולטונינא גורד גידי היי :
בקיג דוסטלר פֿלכ בנא ניילאדי : אסלים אליפ בני מַנְנֶן איילאדי :
סויידי סוייאק לדי עוריין איילאדי : בנא דרכי אדפּ לריג אורט גידי היי :
יא בילמאמיסז כּוֹר אֹגְלִיניג כּווייני : שימדי סיזא בונדא קורדי אויוני :
מוולאם וירמיש סיז גִּילֵאִיין קווייני : סיזיג אילן בן גִּילֵאִיין קורט גידי היי :

33) KÖR OGLI

Arap istan çöllerinde gizerim
Bana ıras geldi gidi dört gidi
Biri Türkmen biri Laz biri Arap
Geriden giliyor dört gidi gidi hey

Çok şükirler bunda gördük bu yurdu
Beni bugün gaflet bastı uyurdım
Önce Arap arkadaşına buyurdu
Al mızrağı koltuğuna Gürd gidi hey

Bakın dostlar felek bana neyledi
Aslı'm alıp beni Mecnun eyledi
Soydı soyakları 'uryan eyledi
Bana derki edeplerin ört gidi hey

Ya bilmemisiz Kör oğlunun huyunu
Şimdi size bunda kurdu oyunı
Mevlam virmiş sizcileyin koyunu
Siziñ ilen bencileyin kurt gidi hey

Sonuç

Türk dünyası anlatı geleneği göz önünde bulundurulduğunda yayılma alanı bakımından en çok çeşitliliğe uğramış epik anlatıların başında Köroğlu Destanı gelir. Bu bakımdan Köroğlu Destanı'nın çok geniş bir coğrafyaya yayılması yapılan çalışmaların da çeşitliliğini artırmıştır. Nitekim Köroğlu Destanı'nın Türk dünyası coğrafyasındaki yayılma ve genişleme süreci metin merkezli kuramlara yönelik araştırmaların da sorgulanmasına yol açmıştır. Belirtmemiz gerekir ki Türk dünyasının ortak düşün sisteminin ürünü olan Köroğlu destan ve hikâyeleri üzerine yeni bulgular ve yeni veriler ile daha bütüncül düzlemde yaklaşımın gerekliliği muhakkaktır.

Türk anlatı geleneğinde; herhangi bir halk bilgisi yaratmasının sözlü gelenek içerisinde bir yerden başka bir yere -sözlü veya yazılı bir şekilde- taşınabildiği ve bu taşınma esnasında anlatının kültürel bellekte çeşitlenme kazandığı pek çok halk bilgisi yaratmasında görülmektedir. Bunda şüphesiz ki Türk milletinin tarihsel süreç içerisinde savaş, göç, ticaret vb. olgular ile fiziksel ve zihinsel sınırlarını genişletmesinin payı büyüktür. Köroğlu destanı da böyle bir yayılma sonucunda Kırım Karay Türkleri arasında kendisine yer edinmiş ve Karay Türklerinin “mecuma” adını verdiği mecmualarda Köroğlu Destanı'nın izleri tespit edilmiştir. Bu çalışma ile birlikte de Kırım Karay Türkleri arasında varlığı tespit edilen 20 yeni şiir, İbrani harfli bir mecmuadan Latin harflerine aktarılarak Köroğlu hazinesine kazandırılmıştır.

Notlar

- 1 Köroğlu Destanı'nın yayılma sahası hakkında bkz. Pertev Naili Boratav, *Köroğlu Destanı*, İstanbul: Adam, 1984, ss. 21-44. Köroğlu kitabı, (S. Koz, Haz. 2014), İstanbul: Kitabevi.

Kaynaklar

- Altınkaynak, E. (2006). *Tozlu zaman perdesinde Kırım Karayları*. Haarlem: Sota.
- Boratav, P. N. (2011). *Halk hikâyeleri ve halk hikâyeciliği*. (M.S. Koz, Haz.). İstanbul: Tarih Vakfı.
- Boratav, P. N. (1984). *Köroğlu destanı*. İstanbul: Adam.
- Köroğlu kitabı* (2014). (S. Koz, Haz.). İstanbul: Kitabevi.